

A-viirushepatiit

Mis on A-viirushepatiit?

A-hepatiit on maksapõletik, mida põhjustab nakatumine A-hepatiidi viirusega, mis paljuneb ja kahjustab maksa.

Mis põhjustab A-viirushepatiidi?

A-hepatiidi viirus (HAV) on pikornaviiruste perekonda kuuluv väike RNA-viirus, mis avastati 1973. a.

Kuidas A-hepatiidi viirus levib?

A-hepatiidi viirused levivad fekaal-oraalsel teel, kas otse nakatunud inimeselt tervele (mähkmealised lapsed lasteaedades, anaalseks) või saastunud toidu ja vee kaudu. Vere kaudu nakatumist esineb harva. A-viirushepatiit võib levida ka sugulisel teel meestega seksivate meeste seas.

HAV on püsiv viirus, mis säilib mitu päeva toiduainetes ja soolases vees. Viirust kandvate ja eritavate isikute poolt valmistatud ja saastatud kondiitritooted ning teised kuumutamist mittevajavad toiduained on põhjustanud suuri puhanguid. Puhanguid on põhjustanud ka toorelt tarvitavate austrite, koorikloomade, limuste ja vähiliste söömine, sest need võivad linnalähedastes randades või veekogudes kasvades kontsentreerida endasse elukondlikust heitveest viirusi. Väikesed alkoholi kogused ei inaktiveeri A-hepatiidi viirust. Seega võivad ka alkoholsetes joogides kasutatavad ja saastatud veest valmistatud jäätükikesed põhjustada haigestumist.

A-viirushepatiidi läbipõdemise järgselt kujuneb eluaegne immuunsus.

Millised on A-viirushepatiidi haigusnähud?

A-viirushepatiidi oluliseks iseärasuseks on varjatud haiguse põdemine ka asümptomaatilises vormis. Täiskasvanutel tekivad haigusnähud sagedamini kui lastel. Reeglina ei põhjusta A-viirushepatiit kroonilist haiguse kulgu.

Haiguse kulu faasid on:

- a) inkubatsiooni periood
- b) kollatõve-eelne faas
- c) ikteruse ehk kollatõve faas
- d) paranemisperiood.

Tavaliselt kestab inkubatsiooniperiood 28-30 päeva. Selles perioodis ei esine haigel haigusnähte, kuigi organismis toimub aktiivne viiruse paljunemine. Periood on seda lühem, mida rohkem viirusi nakatumisel organismi sattus.

Kollatõve-eelne faas kestab keskmiselt 5-7 päeva ja lõpeb kollatõve tekkega. Haigel esineb palavik, isutus, lihasvalud, oksendamine jm haigusnähud.

Kollatõvest annab märku tume, kollakas-pruun uriin. Paari päeva pärast muutuvad haige nahk, limakestad ja silmavalged kollaseks. Selles faasis pöörduv inimene tavaliselt arsti poole. Sel perioodil on haige nakatamisohklik umbes ühe nädala jooksul.

Haigusnähud tekivad 15 kuni 50 päeva pärast viirusega nakatumist. Haige inimene on nakkusohklik 2-3 nädalat enne esimeste haigusnähtude teket ning haiguse esimesel ja teisel nädalal.

Õigeaegselt ravitud haige paraneb mõne kuuga ja ilma tüsistusteta.

A-viirushepatiit võib taasägeneda 3-20% juhtudes 4-15 nädalat pärast haigusnähtude kadumist.

Kuidas vältida nakatumist?

A-viirushepatiit meenutab nakatumise viisilt soolenakkust, mille vältimiseks on oluline täita isiklikke ja üldisi hügieeninõudeid:

- Pärast tualetis käimist pesta kindlasti käsi vee ja seebiga
- Käsi pesta ka enne toiduvalmistamist ja söömist
- Hoolikalt tuleb jooksva vee all pesta kõik puu ja köögiviljad
- Toitu tuleb korralikult kuumutada, eriti liha, mune ja mereande

Reisil olles tuleb vältida teadmata puhtusega vee ja jäätükikestega jookide joomist, mitte süüa pooltooreid koorikloomi ja küpsemata puuvilju/aedvilju, mis pole kooritud.

A-viirushepatiiti nakatumise vältimiseks on võimalik vaktsineerida.

A-viirushepatiiti vastu immuniseerida on vaja eelkõige riskirühmade kaitsmiseks ning puhangute likvideerimiseks.

A-hepatiidi nakatumise riskirühma kuuluvad:

- isikud, kes töötavad lastega (lasteaia ja kooliõpetajad);
- isikud, kes reisivad maades, kus on suurem HAV-i levik;
- süstivad narkomaanid;
- meestega seksivad mehed;
- haige pereliikmed ja/või hooldajad;
- koe- ja elundisiirete retsiptendid;
- isikud, kes põevad kroonilised maksahaigused (krooniline hepatiit, tsirroos jm);
- heitvee rajatiste töötajad.

A-hepatiidi vastane vaktsineerimine:

A-hepatiidi vastase immuunsuse ehk mittevastuvõtlikkuse kindlustamiseks manustatakse vaktsiini kaks doosi 6-18-kuulise intervalliga. Immuunsus kujuneb ühe kuu jooksul 94-100% vaktsineeritutel pärast esimese annuse manustamist ja kõigil vaktsineeritutel pärast teise annuse manustamist. Immuunsuse kestvus pärast vaktsineerimist on vähemalt 20 aastat.

A-hepatiidi esinemine maailmas ja Eestis

Maailma Terviseorganisatsiooni andmetel nakatub maailmas aastas 1,4 miljonit inimest.

A-viirushepatiiti esineb kogu maailmas, kõige enam arengumaades, kus hügieen on puudulik. Arengumaades ringleb viirus laialt, reeglina põevad haigust lapsed ja enamasti asümptomaatiliselt.

Arenenud maadesse (nn madala endeemilisusega riigid) tuuakse A-viirushepatiiti sisse peamiselt välisriikidest. Kuna nendes riikides esineb HAV harva lapsepõlves, siis enamasti täiskasvanutest on seal vastuvõtlikud viirustele. Seoses narkomaania ulatusliku levikuga on A-viirushepatiit hakatud levima ka süstivate narkomaanide seas. Seetõttu on A-viirushepatiidi haigusjuhtude arv suurenenud näiteks Tšehhis, Norras, Rootsis ja Soomes süstivate narkomaanide seas. Lätis 2008-2009. a

esinenud A-viirushepatiidi epideemia algperioodil domineeris haigestumine süstivate narkomaanide hulgas.

Viimastel aastatel on Eestis A-viirushepatiiti haigestumine vähenenud. Varasematel aastatel nakatuti sagedamini saastunud joogivee tarvitamisel. Viimane suur joogivee puhang oli 1993. a Sõmerus, kus haigestus A-viirushepatiiti 614 inimest. Kokku haigestus sel aastal A-viirushepatiiti Eestis 1897 inimest.

A-viirushepatiiti haigestumine on viimastel aastatel olnud Eestis madal ning enamik haigusjuhtudest on sisse toodud teistest maadest: 2007. a registreeriti - 10 juhtu, 2008. a – 13, 2009. a - 19 juhtu ja 2010. a – 6 juhtu.